

ผลกระทบของผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา : ปัญหา สะท้อนต่อกระบวนการยุติธรรมไทย

The impact of the innocent Defendants in criminal cases :
problems reflecting the Thai judicial process

สุพรรณี อ่วมวงษ์¹

Supanee Uamwong

Received: December 12, 2022 Revised: December 31, 2022

Accepted: February 2, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

เมื่อกล่าวถึงกระบวนการยุติธรรม คำว่า “เหยื่ออาชญากรรม” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันซึ่ง “เหยื่อ” ในความหมายอย่างกว้างคือ ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่เรียกว่า “เหยื่ออาชญากรรม” และบุคคลผู้ต้องตกเป็นเหยื่อจากการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม เช่น ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาซึ่งการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา และจำเลยในคดีอาญาที่ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime) นานาอารยประเทศ ถือเป็นหลักการสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนประการหนึ่ง ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิด มิได้หมายความถึง ผู้ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรม ของผู้อื่นเท่านั้นยังหมายรวมถึง “จำเลยในคดีอาญา” หรือที่เรียกกันว่า “แพะรับบาป” หรือในชื่อภาษาอังกฤษที่ว่า “scapegoat” หมายถึง ผู้ที่มีได้กระทำความผิด แต่ต้องเป็นผู้รับโทษรับความผิดที่ผู้อื่นได้กระทำไว้” ถึงแม้ว่า เหยื่ออาชญากรรมเหล่านี้ควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย หรือข้อบังคับต่าง ๆ แต่ในสังคมไทยยังมีคำถามเกิดขึ้นต่อกระบวนการยุติธรรมไทยว่า อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ผู้บริสุทธิ์คนหนึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญา การตกเป็นจำเลยในคดีอาญานั้นไม่เพียงส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้ตกเป็นเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด

¹ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Faculty of Political Science Chulalongkorn University, E-mail : supaneeuamwong@gmail.com

เท่านั้นแต่ยังส่งผลให้ระบบงานยุติธรรมเสียหาย ขณะที่ในสังคมต้องตกอยู่ในความเสี่ยง เพราะไม่สามารถจับกุมผู้กระทำผิดตัวจริงได้

คำสำคัญ (Keywords): กระบวนการยุติธรรม จำเลยในคดีอาญา

Abstract

When referring to "criminal victim", it is a relevant "victim" in a broad sense. Those who are called "victims of crime" and those who are victims of abuse of power. Or criminal proceedings, such as defendants. Victims in criminal cases and defendants in criminal cases provide assistance to victims. One of the key principles of international civilization is that those who protect the rights and freedoms of citizens are harmed. The criminal act of a criminal means not only other criminal acts of the victim, but also "memory in criminal cases". Being called a "scapegoat" or in the UK the name "scapegoat" means no crime. Although the victims of these crimes should be protected by laws or regulations. However, in Thai society, there is a question about the legal process in Thailand, what causes an innocent person to be involved in a criminal case. The resolution of crime not only affects The lives of victims in the judicial process will not only lead to the destruction of the judicial system. At the same time, there are risks in society because they cannot arrest real criminals.

Keywords: Criminal Justice, Scapegoat

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบัน กระบวนการยุติธรรมของไทย ยังมีผู้ที่ตกเป็น จำเลยในคดีอาญา หรือที่เรียกกันว่า แพะรับบาป เป็นจำนวนมากทั้งที่ได้รับการเยียวยาจากหน่วยงานภาครัฐ และไม่ได้รับการเยียวยาจากภาครัฐหรือองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมนั้นต้องดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวดเร็ว เป็นธรรมแก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนและนานาประเทศเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย โดยประชาชนต้องได้รับความเป็นธรรมภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างทั่วถึง เสมอภาค เท่าเทียมกัน ซึ่ง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทั้งหน่วยงาน ศาล คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ อัยการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ คณะกรรมการป้องกันการทุจริตในภาครัฐ รวมทั้งหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่เกี่ยวข้องับกระบวนการยุติธรรมขอให้ยึดมั่นในการปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงธรรม และมีบรรทัดฐานที่ชัดเจนในการดำเนินคดี ประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ ซึ่งสาธารณชนสามารถตรวจสอบได้ตลอดจนหลีกเลี่ยงการดำเนินการใด ๆ ที่อาจมีผลทำให้เกิดความเข้าใจผิดแก่สาธารณชน การบังคับใช้กฎหมายอันจะนำไปสู่ความขัดแย้ง และความแตกแยกในสังคมทั้งนี้ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม และไม่มีการเลือกปฏิบัติ เมื่อกล่าวถึง กระบวนการยุติธรรม จะต้องกล่าวถึงเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันซึ่ง “เหยื่อ” ในความหมายอย่างกว้าง หมายถึงผู้ได้รับความเสียหายจากทั้งการกระทำความผิดอาญา ที่เรียกว่า “เหยื่ออาชญากรรม” และบุคคลผู้ต้องตกเป็นเหยื่อจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมเช่น ผู้ต้องหา หรือผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา ซึ่งการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย ในคดีอาญาและจำเลยในคดีอาญาที่ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime) นานาอารยประเทศ ถือเป็นหลักการสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนประการหนึ่ง ในมุมมองของ ปุรชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และคณะ ได้ให้ความหมายของ เหยื่อหรือเหยื่ออาชญากรรม หมายถึง ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำผิดซึ่งมิได้หมายความถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการก่อเท่านั้นแต่ยังหมายความรวมถึง ผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบจากการเสียหายด้วย เรื่องของกระบวนการยุติธรรม คำที่คนในสังคมไทยมักกล่าวถึง ซึ่งเกิดขึ้นในคดีต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก คือคำว่า “แพะรับบาป” หรือในชื่อภาษาอังกฤษที่ว่า “scapegoat” ซึ่งสำนักงานราชบัณฑิตยสภาให้ความหมายของคำว่า “แพะรับบาป” หมายถึง “ผู้ที่มีได้กระทำผิดแต่กลับต้องเป็นผู้รับโทษหรือรับความผิดที่ผู้อื่นกระทำไว้” ที่มาของคำนี้ปรากฏในคัมภีร์ภาคพันธสัญญาเดิมซึ่งเป็นคัมภีร์ของชาวอิสราเอล ผู้มีภูมิหลังเป็นผู้เลี้ยงแพะแกะเป็นอาชีพ

ถึงแม้ว่าเหยื่ออาชญากรรมเหล่านี้ ควรที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายหรือข้อบังคับต่างๆ แต่ในสังคมไทยยังคงมีคำถามเกิดขึ้นในใจของใครหลายคนต่อกระบวนการยุติธรรมไทยที่ว่า “อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ผู้บริสุทธิ์คนหนึ่งตกเป็นแพะรับบาปหรือจำเลยในคดีอาญา โดย “แพะรับบาป” นั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้ตกเป็นเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดเท่านั้น แต่ยังมีส่งผลให้ระบบงานยุติธรรมเสียหาย ขณะที่ในสังคมต้องตกอยู่

ในความเสียหายเนื่องจากผู้กระทำผิดตัวจริงยังลอยนวล ซึ่งในประเทศไทยเองก็ได้เน้นหนักไปที่การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยละเลยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม (Crime-victim) หรือผู้เสียหายในคดีอาญา (Injured-person) จนกระทั่ง ประเทศไทยได้เข้ามาเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติและเข้าเป็นภาคีสมาชิกในสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายหรืออาชญากรรมไว้ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนข้อ 8 บัญญัติว่า บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาลแห่งชาติ ที่ซึ่งมีอำนาจอันเนื่องมาจากการกระทำใด ๆ ที่ละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐานซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย จนกระทั่งกระบวนการยุติธรรมของไทยได้นำมาสู่กระแสการตื่นตัวของสิทธิเสรีภาพในผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาแต่ยังคงมีจุดบกพร่องอยู่และหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ข้ออ้างอย่าง “เซอร์รีแอน ดันแคน” ซึ่งเป็นภาพสะท้อนชัดเจนในกระบวนการยุติธรรมของไทยได้เป็นอย่างดี แม้ว่าวิธีการและรูปแบบของคดีฆาตกรรมนี้ไม่ซับซ้อนหรืออ่อนแอแต่สิ่งที่ทำให้คดีนี้เป็นที่กล่าวถึงนั่นคือ กระบวนการยุติธรรมที่ได้จับตัวผู้บริสุทธิ์มาลงโทษอันส่งผลร้ายแก่ผู้บริสุทธิ์หลาย ๆ คน และผู้ที่เกี่ยวข้องตราบจนทุกวันนี้ ด้วยเหตุที่พนักงานสอบสวนคดีนี้มุ่งที่จะปิดคดีและสร้างผลงานให้แก่ตนเองแต่เนื่องจากไม่มีหลักฐานประกอบใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งพยานบุคคลในที่เกิดเหตุและหลักฐานแวดล้อมรอบข้างจึงต้องมีการสร้างพยานเท็จเพื่อปรักปรำผู้ต้องหาโดยไม่มีพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในครั้งนั้น ทำให้ต้นธารของกระบวนการยุติธรรมถูกบิดเบือนจากการปรุงแต่งของพนักงานสอบสวน ส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ในคดีนี้ บางคนต้องจบชีวิตในเรือนจำก่อนจะได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ และอีกหลายชีวิตต้องบอบช้ำจากการรับผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจ และครอบครัว แต่พนักงานสอบสวนคดีนี้ก็กลับได้รับตำแหน่ง และมีความเจริญในหน้าที่การงานโดยไม่ต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้นแต่อย่างใดสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ จึงกลายเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้

พนักงานสอบสวนคดีนี้มุ่งที่จะปิดคดี และสร้างผลงานให้แก่ตนเองแต่เนื่องจากไม่มีหลักฐานประกอบใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งพยานบุคคลในที่เกิดเหตุและหลักฐานแวดล้อมรอบข้างจึงต้องมีการสร้าง พยานเท็จเพื่อปรักปรำผู้ต้องหาโดยไม่มีพนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในครั้งนั้น ทำให้ต้นธารของกระบวนการยุติธรรมถูกบิดเบือนจากการปรุงแต่งของพนักงานสอบสวน ส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์ในคดีนี้ บางคนต้องจบชีวิตในเรือนจำก่อนจะได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ และอีกหลายชีวิตต้องบอบช้ำจากการรับผลกระทบต่อสภาพร่างกาย จิตใจ และครอบครัว แต่พนักงานสอบสวนคดีนี้ก็กลับได้รับตำแหน่ง และมีความเจริญในหน้าที่การงานโดยไม่ต้องรับผิดชอบในการ

กระทำนั้นแต่อย่างใดสิทธิเสรีภาพของผู้บริสุทธิ์ จึงกลายเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ หลังจากนั้น คดี เซอร์รีแอน มีผลทำให้เกิดการเยียวยาสติของผู้ต้องหาที่ถูกดำเนินคดีโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และสองทำให้เกิดการอนุญาตให้มีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่อีกด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางอาญาให้มีประสิทธิภาพได้นั้น เป็นเรื่องที่แต่ละประเทศให้ความสำคัญและมีความพยายามอย่างยิ่งที่จะสร้างกฎหมาย กลไก และการบริหารจัดการให้บรรลุผลเป็นรูปธรรมแต่มีหลาย ๆ ประเทศที่ไม่อาจบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าวได้เพราะมีข้อจำกัดทั้งในด้านงบประมาณ กำลังคนและความตั้งใจของบุคคลากรที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ซึ่งประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่กำลังพัฒนาและมีแผนที่จะเร่งรัดให้มีการอำนวยความสะดวกธรรมชาติที่มีประสิทธิภาพโดยปรากฏในภารกิจของรัฐบาลทั้งในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และการแถลงนโยบายของรัฐบาลในชุดต่าง ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา

ในโลกใบนี้ไม่มีอะไรสมบูรณ์แบบ แต่กระบวนการยุติธรรมก็ยังคงดำรงวิถีแห่งการถ่วงดุลพิจารณา คดีเป็นขั้นตอนตามหลักแห่งความยุติธรรม อย่างทั่วถึงกัน ไม่ว่าจะ เป็นใครหรือเป็นชนชั้นใดในสังคมจำเลยเหล่านี้มีจำนวนไม่น้อยต้องถูกจองจำอยู่ในคุกนานนับปี กว่าที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด ยกฟ้อง ฎีกัฎลิตรอนสิทธิเสรีภาพโดยการคุมขัง บางคนเสียชีวิตในเรือนจำใช่แต่เพียงเท่านั้น การที่จำเลยคนหนึ่งถูกจองจำอยู่เป็นระยะเวลานาน ย่อมมีผลกระทบต่อครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และผลกระทบทางด้านจิตใจ หลายครอบครัวต้องแตกสลายเนื่องจากหัวหน้าครอบครัว หรือสมาชิกที่เป็นหลักของครอบครัวถูกจองจำระหว่างการพิจารณาคดีเป็นเวลานานกลายเป็นปัญหาในที่สุด

เนื้อหา (Content)

บทความนี้เน้นการวิเคราะห์ถึง ผลกระทบของผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา ได้รับโดยผู้เขียนได้หยิบยกคดีที่เกิดขึ้นจริงและนำทฤษฎี บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ รวมถึงข้อเสนอแนะการแก้ไขข้อบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม และการเยียวยาเหยื่ออาชญากรรมตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญาซึ่งเยียวยาโดยรัฐว่าบุคคลเหล่านี้ได้รับความเป็นธรรมอย่างไร

ผู้เขียนได้หยิบยกคดีของ นางจิตราพร เจริญเวียง หรือป้าแสง วัย 68 ปี ที่ถือว่าเป็นความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรม เธอกลายเป็นผู้ไร้อาชีพและรายได้ หลังเธอถูกจองจำในคุกนานถึง 4 ปี 3 เดือน เพราะถูกกล่าวหาในคดีร่วมกันค้ายาเสพติด โดยย้อนกลับไปเมื่อ 10

ปีที่ผ่านมาเมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2541 ซึ่งขณะที่นางจิตราพร อยู่ที่สนามบินหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อเดินทางไปประเทศสิงคโปร์ มีผู้ชายคนหนึ่งนั่งอยู่ข้างๆเธอ กอปรกับมีผู้ชายอีกหนึ่งคนมาบอกเธอว่าเธอถูกเรียกให้ไปตรวจอีกครั้งจึงพบว่าเมื่อตรวจครั้งที่ 3 ครั้ง จึงพบว่าเธอมียาเสพติดในครอบครอง โดยตำรวจแจ้งให้เธอทราบว่าได้ควบคุมตัว นายชูชาติ เกตุแก้ว ผู้ชายที่นั่งอยู่ข้างๆขณะที่เธอรอเพื่อขึ้นเครื่อง โดยตรวจพบยาบ้า 1800 เม็ด โดยตำรวจตรวจค้นบริเวณทั่วร่างกายของชายคนนี้จะพบว่ายาเสพติดซุกซ่อนอยู่ในกางเกงชั้นใน นายชูชาติ เกตุแก้ว ได้ซัดทอดว่านางจิตราพร คือ เจ้าของยาเสพติด 1800 เม็ด ที่ตำรวจตรวจค้นเจอทั้งหมด หลังจากนั้นมีการสืบสวนนายชูชาติต่ออีกว่า ยาเสพติดเป็นของใครแล้วเดินทางมากับใคร นายชูชาติให้การกับตำรวจเพิ่มอีกว่า ตัวเขาเดินทางมากับนางจิตราพร นางจิตราพรเป็นผู้ที่ซื้อตัวเครื่องบินให้ และเป็นคนที่นำยาเสพติดให้เขาซุกซ่อนไว้ในกางเกงชั้นในอีกด้วย ซึ่งในวันนั้นไม่มีหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่าจิตราพร และนายชูชาติเดินทางมาด้วยกัน หรือแม้แต่ทั้งคู่รู้จักกันหรือไม่ นอกจากทั้งสองนั่งอยู่ใกล้ ๆ กันในสนามบินเท่านั้น แต่จิตราพรก็ถูกจับกุมไปที่สถานีตำรวจ ซึ่งขณะตำรวจทำการสอบสวนจำเลยคนที่หนึ่งมีนายตำรวจศพพันตำรวจโทมานั่งข้างๆเธอ โดยวันนั้นมีสื่อมวลชนเข้ามาทำข่าวเป็นจำนวนมาก โดยมีการสอบถามกันว่าจับกุมมาได้อย่างไร คำตอบที่ได้คือ สะกดรอยตามตั้งแต่ออกจากบ้าน ซึ่งจิตราพร ถ้ามกลับไปว่าคุณสะกดรอยตามใช่หรือไม่ เดินทางมากับใครนั่งรถทำกับใครโดยสารด้วยรถยี่ห้อใด แล้วมาถึงสนามบินก็โง่ แต่กลับไม่ได้คำตอบจากตำรวจผู้หนึ่ง ซึ่งเช้าวันรุ่งขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำเธอออกมาจากห้องขังและพาไปตระเวนหลายจุดในเมืองหาดใหญ่

เจ้าหน้าที่ตำรวจเดินทางโดยเปลี่ยนเส้นทางไปทางบริษัททัวร์ และวนไปข้างโรงแรมสากลเพื่อไปจอดรถข้างโรงแรม ซึ่งมีร้านอาหารริมฟุตบาทเพื่อให้เธอไปทานอาหาร ซึ่งตำรวจบอกกับเธอว่า ให้นั่งกิน ปริกาพูดคุยกัน ซึ่งเธอก็ไม่ทานอะไร ตำรวจได้นำจำเลยคนที่หนึ่งมานั่งด้านหน้าเพื่อให้ ทานข้าวและคุยกันตำรวจย้ำต่ออีกว่าจะทานอะไรจะซื้อให้ ซึ่งจิตราพรตอบกลับไปว่าไม่ทานไม่หิว แล้วจะให้คุยอะไรกันเพราะไม่รู้จักกัน ซึ่ง ณ ตอนนั้นตำรวจมีอาการไม่พอใจเพราะไม่ได้รูปภาพตรวจจึงให้เธอและนายชูชาติออกจากร้านเพื่อไปที่อื่นซึ่ง “ตำรวจ” ได้แอบบันทึกภาพของเธอ คู่กับนายชูชาติขณะที่นั่งอยู่ด้วยกัน ซึ่งจิตราพรได้ยืนยันว่า ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน หลังจากนั้น ตำรวจนำตัวเธอ และนายชูชาติไปที่ปั้มน้ำมัน ซึ่งเธอลงจากรถมายืนอยู่ข้าง ๆ รถ ตำรวจจึงบอกกับเธอให้ไปที่ห้องน้ำเพราะนายชูชาติเดินไปที่ห้องน้ำแล้ว เธอเริ่มสงสัยจึงบอกกับตำรวจว่าเธอไม่ไปจะทำวิธีใดก็ไม่ไปโดยเด็ดขาด เพราะเธอทราบว่าทางสนามบินมี

การสอบสวนนายชชาติที่สนามบิน โดยบอกว่าไปทำการชุกซ่อนที่ปั้มน้ำมันทางออกทำอำเภอลาดใหญ่ เพื่อที่จะทำสนามบินลาดใหญ่ ซึ่งผลกระทบที่นางจิตราพรซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมโดยได้รับผลกระทบ

1.ชั้นพนักงานสอบสวน

1.1) ได้ทำการสร้างหลักฐานเท็จคือ การแอบถ่ายภาพของเธอคู่กับนายชชาติในขณะที่นั่งที่โต๊ะด้วยกัน ซึ่งภาพถ่ายที่ตำรวจบันทึกไว้นั้นเพื่อสร้างเป็นหลักฐานมัดตัวนางจิตราพรให้เกี่ยวข้องกับคดียาเสพติด ซึ่งตำรวจพยายามสร้างหลักฐานเพื่อให้เธอถูกลงโทษให้ได้ ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่มีการสืบสวนสอบสวนข้อมูลจากนางจิตราพรเลยโดยหลักฐานที่ตำรวจทำให้กับศาลได้รับทราบถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่นำเสนอต่อศาลซึ่งพยายามให้ศาลเชื่อว่าบุคคลนี้คือนางจิตราพร เป็นผู้ที่ทำให้เกิดความผิดจริง ซึ่งการสร้างพยานหลักฐานเท็จ แท้จริงแล้วพนักงานสอบสวนไม่ได้เห็นไม่ได้กล่าวตามที่เบิกความต่อศาลว่าพนักงานสอบสวนนั้นได้ไปสังเกตการณ์หรือเห็นเหตุการณ์ เพราะทั้งหมดเป็นการจัดฉากเพื่อให้เห็นว่านางจิตราพรเป็นผู้กระทำผิดจริง

1.2) พยานหลักฐานที่ตรวจสอบได้คือ พนักงานสอบสวนกล่าวว่าไม่ได้เบิกตัวนางจิตราพรออกจากโรงพักแต่มีหลักฐานทางราชการพิสูจน์ว่า พนักงานสอบสวนได้เบิกตัวเธอออกไป ซึ่งพนักงานสอบสวนไม่ได้กล่าวตามความเป็นจริงจึงถือว่าเป็นเท็จ โดยเกี่ยวกับกับเรื่องของไอเลียง 2 ถูด้วยเช่นกัน พนักงานสอบสวนไม่สามารถแก้ต่างได้เช่นกัน แต่มีหลักฐานที่พยานนำสืบคือ นางจิตราพรได้กล่าวว่า ตำรวจพาออกไปก็เกือบบายโมงแล้วก็หิวไม่ได้กินข้าวจึงซื้อไอเลียงกิน ซึ่งพยานหลักฐานยืนยัน เช่นกัน ซึ่งพนักงานสอบสวนได้เล่าเหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงให้ศาลเห็นแต่ถ้าผู้พิพากษาบางคนติดตามไม่ได้ไล่ไม่ทัน คดีนี้อาจจะเป็นปัญหาจำเลยอย่างแน่นอน ซึ่งถ้าเอาหน้าหนักของพนักงานสอบสวนถือว่าไม่มีสาเหตุใครเคื่องเชื่อว่าไม่ปรักปรำถ้ายึดแบบนั้น นางจิตราพรก็ตกเป็นจำเลยในคดีนี้อย่างแน่นอน ซึ่งนางจิตราพร โชคดีมากที่ได้พบกับผู้พิพากษาที่มีความละเอียดอ่อนซึ่งสามารถตรวจสอบอย่างละเอียดทันต่อพยานหลักฐาน

2.ชั้นพนักงานอัยการ: ไม่มีการให้พนักงานสอบสวนค้นหาหลักฐานเพิ่มเติมจากหลักฐานเดิมที่พนักงานสอบสวนส่งมาให้กับพนักงานอัยการ ซึ่งอัยการสั่งฟ้อง

3.ชั้นศาล: คำพิพากษาของศาลสั่งยกฟ้อง แต่เป็นการยกฟ้องด้วยเหตุผลที่ว่า “ยกประโยชน์ แห่งความสงสัยให้จำเลย” ทำให้เธอไม่ได้รับการเยียวยาใดๆ รวมถึงเงินช่วยเหลือ

ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ซึ่งศาลตัดสินตามพยานหลักฐาน

4.

ราชทัณฑ์ : ขณะที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี นางจิตราพรถูกจำคุกนานถึง 4 ปี 3 เดือน หลังจากนั้นศาลมีคำพิพากษาสั่งยกฟ้องว่า “ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย” จะเห็นได้ว่าปัญหาในขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทั้ง 4 ขั้นตอน นั้นเกิดปัญหาขึ้นที่แตกต่างกันไปโดยปัญหาเริ่มต้นจากชั้นพนักงานสอบสวนที่สร้างหลักฐานเท็จให้นางจิตราพรเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งมีการบันทึกภาพถ่ายขณะที่นางจิตราพร และนายชูชาตินั่งที่โต๊ะเดียวกันซึ่งตำรวจทำให้ซึ่งคดีของนางจิตราพร เจริญเวียง นั้นส่งผลให้เห็นถึงความบกพร่องในกระบวนการการยุติธรรมตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนถึงการเป็นนักโทษและเข้าไปจำคุกอยู่ในเรือนจำ ผลกระทบจากวันนั้นถึงวันนี้ ทำให้เธอกลายเป็นคนที่หมดตัวทั้งด้านทรัพย์สิน อาทิ บ้านและรถยนต์มูลค่ากว่า 1,000,000 บาท ที่นำไปใช้ในการต่อสู้คดี และพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตัวเอง โดยเพราะคำว่า “ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย” ในคำพิพากษาของศาลนั้น จึงทำให้เธอไม่ได้รับการเยียวยาใดๆ รวมค่าเงินช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาฉบับพุทธศักราช 2559 (แก้ไขเพิ่มเติม) ซึ่งเพิ่งแก้ไขใหม่เมื่อเร็วๆ นี้อีกด้วย ซึ่งย่อหน้าข้างต้นได้กล่าวถึงประโยคที่ว่า “ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย” (In dubio pro reo) ถูกนำมาใช้โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 วรรคสอง หมายความว่า ในคดีอาญานั้น กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด โจทก์จึงมีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้องร้องโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควรหากการนำสืบของโจทก์ยังมีข้อสงสัยประการใด ศาลจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นผลดีแก่จำเลย แม้จำเลยจะสืบพยานฝ่ายตนเพียงเล็กน้อยหรือแม้จะไม่นำสืบพยานฝ่ายตนเลยศาลก็อาจยกฟ้องได้ หลักนี้มีข้อสังเกตว่าความสงสัยนั้นต้องเป็นความสงสัยตามสมควรด้วย เพราะมิฉะนั้นจะกลายเป็นว่าอะไรๆ ก็สงสัยแล้วต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลยหมด หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยนี้เป็นหลักนิติรัฐที่สำคัญหลักหนึ่งและเป็นหลักรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่า ผู้ถูกกล่าวหา ไม่ต้องพิสูจน์เรื่องฐานที่อยู่ของตน แต่จะต้องมีการพิสูจน์โดยพยานหลักฐานอย่าง แน่ชัดว่าผู้ถูกกล่าวหาอยู่ ณ ที่เกิดเหตุหรือกระทำหรือร่วมกระทำผิดในการกระทำความผิดอาญา นั้นอย่างไรข้อสงสัยเรื่อง เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ เช่น การ

ป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 หรือข้อสงสัยในเรื่องความวิกลจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65

หรือข้อสงสัยในเรื่อง “เหตุยกเว้นโทษเฉพาะตัว” เช่นการถอนตัวจากการพยายามกระทำความผิดในความผิดอาญาฐานพยายามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 82 หรือความเป็นสามีภรรยาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 71 เหล่านี้ต้องยกประโยชน์ให้ผู้ถูกกล่าวหา หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยไม่ได้หมายความว่า ในการวินิจฉัยคดีศาลจะต้องสันนิษฐานให้เป็นคุณแก่จำเลย หากไม่มีประเด็นที่จะวินิจฉัยให้เป็นคุณแก่จำเลย อย่่างไรก็ตามศาลก็ไม่อาจที่จะวินิจฉัยให้เป็นผลร้ายแก่จำเลยในกรณีที่ยกเว้นโทษแล้วไม่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เป็นผลดีแก่ตนเอง ซึ่งมีความสอดคล้องกับร่องปลัดกระทรวงยุติธรรมที่ได้อธิบายในเรื่องนี้ว่า ปกติแล้วผู้เสียหายที่ตกเป็น แพะในคดีอาญา รัฐจะมีเงินเป็นค่าทดแทนให้แต่ดีกรอบเฉพาะคดีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่า “จำเลยไม่ได้กระทำความผิดเท่านั้น” แต่หากยกฟ้องเพราะ “ยกประโยชน์ความสงสัยให้จำเลย” ไม่ได้ถือว่าอยู่ในหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือตามกฎหมายซึ่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าตอบแทนและค่าจ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ฉบับพุทธศักราช 2559 ซึ่งเพิ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อไม่นานมานี้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมจากกฎหมายฉบับเดิมเมื่อปี พุทธศักราช 2554 เน้น “ให้มีการแจ้งสิทธิ การได้รับค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือทายาททั้งในชั้นพนักงานสอบสวน และในชั้นศาล รวมทั้งเพิ่มช่องทางการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการที่มีอำนาจชี้ขาดว่าจะจ่ายค่าทดแทนหรือไม่” แต่สำหรับหลักการในการจ่ายค่าทดแทนซึ่งรับผิดชอบโดย กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรมนั้นยังคงเหมือนเดิม คือมุ่งช่วยเหลือแพะในคดีอาญาแต่ช่วยเหลือเฉพาะ “แพะสีขาว” ที่ศาลพิพากษาว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดจริง ๆ เท่านั้นกับอีกส่วนหนึ่ง คือ ช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม หรือจากการกระทำผิดอาญาที่ยังหาตัวผู้กระทำผิดไม่ได้ เช่น กรณีระเบิดใน 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บก็จะได้รับเงินชดเชยในส่วนนี้

กรณีศึกษาของนางจิตราพร ถือว่าเป็น “แพะสีเทา” ซึ่งยังคงเป็นมุมอับของกฎหมายที่ถือเป็นข้อบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมที่ต้องมีการพิจารณากันโดยเร็วว่าสมควรได้รับความช่วยเหลืออย่างไรต่อไป จากการนำเสนอคดีที่เป็นกรณีศึกษาของนางจิตราพรไปนั้นผู้เขียนวิเคราะห์ ว่าจุดเริ่มต้นที่ทำให้ นางจิตราพร ตกเป็น จำเลยในคดีอาญา เริ่มขึ้นจากในชั้นของพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนแทบจะไม่ได้สืบสวนสอบสวน นางจิตราพร รวมถึงยัง

สร้างหลักฐานเท็จทำให้เธอถูกดำเนินคดีและถูกคุมขังในเรือนจำนานถึง 4 ปี 3 เดือน ซึ่งทำให้เธอไม่ได้รับความเป็นธรรม และกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน และครอบครัวของเธอเช่นกัน

เนื่องจากการยกฟ้องที่ว่า “ยกประโยชน์ความสงสัยให้จำเลย” ยังถือเป็นประเด็นสำคัญของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นเหตุทำให้นางจิตราพรไม่ได้รับการเยียวยาจากรัฐ เพราะคำพิพากษาแบบนี้ไม่ได้อยู่ในหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือตามกฎหมายซึ่งควรบรรจุประเด็นนี้

การเยียวยาผู้ที่มีคำพิพากษาที่ว่า “ยกประโยชน์ความสงสัยให้จำเลย” รวมถึงเพิ่มมาตรการการเยียวยาต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญาในพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พุทธศักราช 2559 ซึ่งการเยียวยาผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา ควรเป็นการชดเชยค่าเสียหาย และการช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ที่จำเลยมีความประสงค์ต้องการให้ช่วยเหลือเยียวยา โดยให้พิจารณาเป็นกรณีพิเศษที่เหยื่อและครอบครัวได้รับผลกระทบ เช่น จำเลยได้รับผลกระทบเรื่องการประกอบอาชีพ อาจมีการจ่ายเป็นเงินเพื่อให้เป็นทุนนำไปใช้ประกอบอาชีพ หรือเยียวยาในเรื่องของการช่วยเหลือโดยจัดสรรอาชีพให้เหยื่อเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงชีพต่อไปโดยกรณีศึกษาของนางจิตราพร เจริญเวียง อดีตผู้ต้องขังคดียาเสพติดมีความเชื่อมโยงกับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พุทธศักราช 2544 ซึ่งบัญญัติว่า “ด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 8 ระบุว่า บุคคลมีสิทธิจะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผล โดยศาลแห่งชาติซึ่งมีอำนาจอันเนื่องมาจากการกระทำใดที่ละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐานซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย” ส่วนกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ข้อ 9 (5) ได้ระบุว่า “บุคคลใดถูกจับกุมหรือถูกควบคุม โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน” ซึ่งเดิมก่อนรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 จะให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละเลยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม (Crime-victim) หรือผู้เสียหายในคดีอาญา (Injured-person)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25 วรรค 4 “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามกฎหมายบัญญัติ”

โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้คุ้มครองบุคคล 2 ประเภท คือ ผู้เสียหาย และจำเลยผู้เสียหาย ผู้เสียหาย

- 1.) บุคคล ซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น
- 2.) ต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น
- 3.) เป็นความผิดที่เกิดตามที่ระบุไว้ท้าย พระราชบัญญัตินี้ เช่น ถูกข่มขืนกระทำชำเรา หรือถูกกระทำอนาจาร ถูกทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย ถูกหลอกลวง ได้รับบาดเจ็บ หรือถึงแก่ความตาย การกระทำโดยประมาทของบุคคลอื่น โดยพิสูจน์แล้วมีข้อยุติว่าผู้เสียหาย ไม่ได้มีส่วนประมาทด้วย เป็นต้น

จำเลย

- 1) บุคคล ซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา ซึ่งถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ
- 2) ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี
- 3) ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด (การที่จะขอรับค่าทดแทนได้จะต้องเข้าเงื่อนไขทั้ง 3 ข้อ จะขาดข้อหนึ่งข้อใดไม่ได้) การสนับสนุนให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรม และการชดเชยค่าเสียหายแก่เหยื่อในประเทศไทย ซึ่งการสัมมนาเรื่องเหยื่ออาชญากรรมและสิทธิของเหยื่อโดยคณะนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมกับสมาคมเหยื่อวิทยาระหว่างประเทศ พุทธศักราช 2534 มีดังนี้
 - 3.1 ควรสนับสนุนเรื่องสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมอย่างจริงจัง โดยมีคำประกาศหรือกฎหมายว่าด้วย 9 สิทธิของเหยื่อ (Bill of victim's Right หรือ Victim Charter) ให้ชัดเจน
 - 3.2 รัฐต้องเข้าทำรับผิดชอบเรื่อง ค่าชดเชยความเสียหายแก่เหยื่อโดยจัดสรรงบประมาณไว้เพื่อการนี้โดยเฉพาะ
 - 3.3 ควรส่งเสริมระบบประกันภัยความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่เหยื่ออาชญากรรม
 - 3.4 ควรส่งเสริมให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดนเฉพาะตำรวจให้ความสำคัญกับผู้เสียหายมากขึ้น

3.5 กระตุ้นให้มีการตรวจสอบถ่วงดุล (Check and Balance) ระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายทำงานอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพในการป้องกันและช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม

3.6 ควรส่งเสริมให้องค์กรเอกชนหรืออาสาสมัคร เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือเหยื่อให้มากขึ้น โดยเน้นด้านกฎหมายและสังคมสงเคราะห์

3.7 การนำวิธีพิจารณาคดีในศาลกรณีพิเศษมาใช้ในบางคดี ซึ่งผู้เสียหายไม่กล้าให้ความร่วมมือหากใช้วิธีพิจารณาในศาลแบบทั่วไป เช่น คดีข่มขืนอนาจาร ระบบการทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ Stephen Schafer ได้กล่าวว่า การทดแทนค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่อ

อาชญากรรมโดยรัฐมีระบบการทดแทน 2 ประการ

1) ระบบ Compensation ที่เป็นสิทธิทางแพ่งและดำเนินคดีโดยศาลอาญา เป็นการทดแทนที่รัฐทำหน้าที่แก้ไขความบกพร่องที่ไม่อาจป้องกันผู้เสียหายจากภัยอาชญากรรมได้จึงต้องอาศัยแหล่งเงินทุนสนับสนุนในรูปของกองทุนทดแทนสะสมซึ่งมีแหล่งรายได้หลายทาง เป็นต้น ว่าค่าปรับในคดีอาญา รวมถึงการเรียกเงินคืนจากผู้กระทำความผิดนั้นด้วยการทดแทนนี้ไม่ใช่โทษแม้จะเป็นการตัดสินโดยศาลอาญาก็ตาม

2) ระบบ Compensation ที่มีลักษณะเป็นกลางและมีกระบวนการพิจารณาคำร้องเป็นพิเศษ จากการทดแทนโดยรัฐ ทั้งนี้รัฐจะช่วยเหลือผู้เสียหายที่มีความจำเป็นเนื่องจากผู้กระทำผิดไม่สามารถชดใช้ความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างเพียงพอได้ โดยมีคณะกรรมการพิจารณาการทดแทนความเสียหายเป็นผู้พิจารณาคำร้องของผู้เสียหาย ระบบนี้ได้รับการยอมรับและบังคับใช้ในประเทศสวีเดน นอร์เวย์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา การเยียวยาความเสียหายและจำเลยผู้บริสุทธิ์ในคดีอาญา (คดีแพะ)

2.1 การเยียวยาโดยรัฐ: การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

2.2 การฟ้องคดีกับเจ้าหน้าที่: การฟ้องคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามกฎหมายอาญา และการฟ้องคดีเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่สำหรับการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ตาม พรบ.ค่าตอบแทนผู้เสียหายฯ

สิทธิได้รับเงินช่วยเหลือของจำเลย : กรณีทั่วไป

1. ค่าทดแทนการถูกคุมขังตามจำนวนวันที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอัตราวันละ 500 บาท (คำนวณจากจำนวนวันที่ถูกคุมขังในอัตราที่กำหนดไว้สำหรับการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา)

2. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 40,000 บาท ความเจ็บป่วยต้องเป็นผลโดยตรงจากการดำเนินคดี

3. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 50,000 บาท ความเจ็บป่วยต้องเป็นผลโดยตรงจากการดำเนินคดี (ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายนี้รวมค่าห้องและค่าอาหารในอัตรา วันละไม่เกิน 1,000)

4. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดีให้จ่ายในอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในท้องที่จังหวัดที่ประกอบกิจการ นับแต่วันที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ

5. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี: ซึ่งค่าทนายความเท่าที่จ่ายจริงในอัตราที่กำหนดไม่เกินตารางท้ายกฎกระทรวง เช่น คดีโทษประหารชีวิต อัตราขั้นต่ำเรื่องละ 8,000 บาท อัตราสูงสุดเรื่องละ 100,000 บาท เป็นต้น และค่าใช้จ่ายอื่นเท่าที่จ่ายจริง ไม่เกิน 30,000 บาท

สิทธิได้รับเงินช่วยเหลือของจำเลย : กรณีเสียชีวิต

1. ค่าทดแทน 100,000 บาท

2. ค่าจัดการศพ จำนวน 20,000 บาท

3. ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู จำนวนไม่เกิน 40,000 บาท

4. ค่าความเสียหายอื่น ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ไม่เกิน 40,000 บาท

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ถือเป็นกระทรวงฯ ที่ให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544 แก้ไข ปี 2559 โดยหลักเกณฑ์ผู้ที่ได้รับการชดเชยได้แก่

1. ถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ

2. ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี

3. ปรากฏหลักฐานว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้อง หรือปรากฏตาม คำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด โดยต้องยื่นคำขอภายใน 1 ปี นับแต่ศาลให้อนุญาตถอนฟ้อง หรือวันที่มีคำพิพากษา

ถึงที่สุด ว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดสิทธิที่แพะ จะได้รับการชดเชย ประกอบด้วย

1. ค่าทดแทนการถูกคุมขังวันละ 500 บาท
2. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาลไม่เกิน 40,000 บาท
3. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจไม่เกิน 50,000 บาท (ค่ารักษาพยาบาล และค่าฟื้นฟูต้องเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี)¹¹
4. ค่าขาดโดยทำมาหาได้ จ่ายตามอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในจังหวัดที่ประกอบกิจการงาน
5. ค่าทนายความ
6. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการดำเนินคดีไม่เกิน 30,000 บาท

กรณีจำเลยเสียชีวิต ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการดำเนินคดี สามารถเรียกร้องการจ่าย ค่าชดเชยได้กว่า 200,000 บาท ประกอบด้วย ค่าทดแทน 100,000 บาท, ค่าจัดการศพ 20,000 บาท ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดูไม่เกิน 40,000 บาท และค่าเสียหายอื่น ๆ ไม่เกิน 40,000 บาท ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ ผู้ควบคุมตัวจำเลยจะต้องเป็นผู้แจ้งสิทธิให้กับผู้เสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับ ทราบถึงสิทธิของตน ในการที่จะได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรมแหล่งเงินทุนที่จัดสรรค่าชดเชย ความเสียหาย 1.รัฐจัดสรรจากภาษีอากรของประชาชน เป็นงบประมาณประจำปีของรัฐโดยตรง เช่น ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น 2.รัฐจัดตั้งกองทุนเพื่อชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยเงินนั้นอาจ ได้มาจากค่าปรับ ในคดีอาญา เช่น อังกฤษ อเมริกา ทฤษฎีเหยื่ออาชญากรรมกับผู้บริหารธุรกิจ เป็นจำเลยในคดีอาญา อันที่จริงในเชิงอาชญาวิทยานั้นมีอยู่หลายทฤษฎีที่สนับสนุนแนวความคิด เรื่องของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งมีดังนี้ ทฤษฎีแบบแผนในการดำเนินชีวิต (The Lifestyle Theory) เป็นทฤษฎีของ ฮินเตอร์แลงก์ กอตเฟรดสันและการโรฟาโล (Hindelang, Gottfredson, and Garofalo) มีหลักการสำคัญที่ว่าบุคคลจะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ย่อมขึ้นอยู่กับแนวความคิดในการดำเนินชีวิต เช่น ชอบเสี่ยงภัย เป็นต้น การตกเป็นจำเลยใน คดีอาญาของ นางจิตราพร นั้นมีความเกี่ยวข้องกับแนวความคิดในการดำเนินชีวิตในนี้ นี้ หมายถึง การใช้ชีวิตของนางจิตราพรเพราะเธอจะต้องเดินทางจากประเทศไทยไปสิงคโปร์ และ จากสิงคโปร์ยังประเทศไทย เพราะเธอทำธุรกิจการนำสินค้าจากไทยไปขายที่สิงคโปร์ ซึ่งการ เดินทางจะต้องเดินทางโดยเครื่องบินเป็นหลัก เธอดำเนินชีวิตแบบนี้เป็นปกติ และก่อกบฏที่ เธอมีฐานะที่ร่ำรวย ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าผู้ที่เป็นอาชญากรอาจจะมุ่งต้องการให้เธอเป็น

ผู้ต้องหาในคดีนี้วิถีชีวิตที่มีความเสี่ยงสูง (High Risk) เช่น เด็กหนุ่มวัยรุ่นจะมีความเสี่ยงสูงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งถ้าพิจารณาจากวิถีชีวิตแล้วตั้งแต่เด็กหนุ่มออกเดินทางจากประตูบ้านไปถึงโรงเรียน จนไปถึงการคบค้ากับเพื่อน เป็นต้น ทฤษฎีปกตินิสัย (Routine Activity Theory) เป็นทฤษฎีของ โคเฮนและเฟลซอน (Cohen and Felson) มีหลักการสำคัญที่ว่า อาชญากรรมเกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ผู้กระทำความผิดที่มีแรงจูงใจ (Motive offenders) เป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Targets) และการขาดผู้ดูแลที่เหมาะสม (Absence of Capable Guardians) ซึ่งความหมายของปกตินิสัย คือ กิจวัตรหรือการกระทำใดของบุคคลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเป็นประจำ เช่น การออกไปทำงานปล่อยให้บ้านเรือนไม่มีคนเฝ้า การสวมใส่เครื่องประดับที่มีราคาแพง หมายรวมถึงลักษณะบุคคลที่อาจตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้โดยง่าย เช่น เพศหญิง อายุน้อย หรืออายุมาก เนื่องจากผู้ก่อตั้งทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า การเกิดอาชญากรรมนั้นเกิดจากการกระทำที่เป็นนิสัยประจำของเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งในกรณีนี้นางจิตราพร นั้นถือว่าเป็นเหยื่อที่แรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิด เช่น การมีฐานะที่ร่ำรวยมีส่วนทำให้ผู้กระทำความผิดมุ่งให้เธอเป็นเป้าหมายเพื่อที่จะให้เป็นผู้รับผิดเป้าหมายที่เหมาะสม และการขาดผู้ดูแลที่เหมาะสมเช่นกัน ในที่นี้หมายความว่า การใช้ชีวิตประจำวันของเธอโดยส่วนใหญ่เธอจะเดินทางโดยเครื่องบินไปกลับจากไทยสิงคโปร์คนเดียว อาชญากรอาจจะมีการติดตามเหยื่อมาเป็นระยะหนึ่งแล้วจึงสามารถทำให้เธอที่เป็นผู้บริสุทธิ์กลายเป็นผู้ต้องหาท้ายที่สุดนี้กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย ยังคงมีความแตกต่างจากอารยประเทศ ซึ่งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) อย่างประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนี เช่นพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาโดยตรง หรือกำกับดูแลการสอบสวนของพนักงานสอบสวน และศาลสามารถลงมาตรตรวจสอบค้นหาความจริงด้วยระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เพื่อเป็นการถ่วงดุลของการใช้อำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการ ส่วนประเทศเกาหลีใต้ พนักงาน อัยการมีอำนาจสอบสวนแต่เพียงผู้เดียว แต่ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจะมอบให้พนักงานสอบสวนช่วยทำการสอบสวนในคดีความผิดทางอาญาทั่วไปที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน หรือที่เรียกง่ายๆ คดีที่ไม่สำคัญ และประเทศญี่ปุ่น พนักงานอัยการกับพนักงานสอบสวนจะร่วมกันสอบสวนโดยพนักงานอัยการกำกับดูแลการสอบสวน ทำให้การดำเนินคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส เยอรมนีญี่ปุ่น และเกาหลีใต้เป็นที่ยอมรับว่าบริสุทธิ์ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

ส่วนการดำเนินคดีอาญาในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เช่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ตำรวจจะทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนแล้วสรุปสำนวนส่งพนักงานอัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าสำนวนการสอบสวนยังบกพร่องก็มีอำนาจสั่งสอบสวนเพิ่มเติมเหมือนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย แต่พนักงานอัยการสหรัฐอเมริกาอาจไม่สั่งสอบสวนเพิ่ม แต่สั่งให้เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนประจำสำนักงานอัยการสอบสวนเพิ่มเติมได้ อีกทั้งในกรณีคดีสำคัญพนักงาน อัยการสหรัฐอเมริกาสามารถเริ่มต้นสอบสวนคดีได้เองโดยไม่ต้องรอให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเสร็จแล้วส่งพนักงานอัยการเห็นว่า กระบวนการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันทั้งหมดภายใต้การควบคุมและกำกับดูแลของพนักงานอัยการโดยกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องแยกออกจากกระบวนการพิจารณาคดีและถือว่าผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดว่า เป็นผู้กระทำความผิดจริง (Principle of Presumption of Innocence)

บทสรุป (Conclusion)

ระบบกระบวนการยุติธรรมของไทย มีองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม อาทิ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ รวมทั้งหน่วยงานอื่นของรัฐ และองค์กรอิสระอื่น ๆ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญเพื่อให้อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างในกรณีผู้เขียนได้นำมาวิเคราะห์ในบทความนี้ ซึ่งบุคคลผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นได้รับความเดือดร้อนจากการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ตนไม่กระทำและยังไม่ได้รับความยุติธรรม เมื่อออกจากการเรือนจำแล้ว ยังเรียกร้องขอความยุติธรรมให้แก่ตนเองซึ่งการตกเป็นจำเลยในคดีอาญาเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ทั้งพฤติกรรมที่เหยื่อได้กระทำเป็นปกติ การมีแบบแผนวิธีดำเนินชีวิตประจำวันที่ไม่มีความแตกต่างกันในแต่ละวัน ลักษณะของตัวบุคคล อาทิ อายุ เพศ รูปร่างหน้าตา ซึ่งสามารถทำให้ตกเป็นเหยื่อหรือจำเลยในคดีอาญาได้ หรือแม้กระทั่งฐานะของผู้ที่ตกเป็นจำเลยในคดีอาญา การประกอบอาชีพของตัวจำเลย

อย่างไรก็ตามเมื่อกล่าวถึงรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2560 ได้มีแนวทางการปฏิรูปออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญ และร่วมหาแนวทางแก้ไขจุดบกพร่องในเรื่องดังกล่าว ร่วมกันเพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมและการช่วยเหลือผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นจำเลยได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งจะมีการ

เหยี่ยวเหยื่ออาชญากรรมก็จริงแต่การเหยี่ยวเหยื่อกับผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือจำเลยในคดีอาญานั้นถือว่ายังมีช่องว่าง เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องเร่งแก้ไขต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References) (16 pt)

- คณิต ณ นคร. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. น. 78.
- คะเนิง ฤไชย. (2556). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. น. 282
- ณรงค์ ใจหาญ. (2559). กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีประสิทธิภาพ.
<http://www.siamrath.co.th/web/?q=>
- ไทยรัฐ ออนไลน์. ประกาศ คสช. ปชช.ต้องได้รับความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกันตาม ก.ม.
 ออนไลน์. <https://www.thairath.co.th/content/429277>
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ และคณะ. (2531). อาชญากรรมพื้นฐานกับกระบวนการยุติธรรม :
ปัญหาอุปสรรคและแนวทางควบคุม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหาร
 ศาสตร์
- พรชัย ชันดี และคณะ. (2558). ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์.
 หน้า 76.
- วรรณโชค ไชยสะอาด. แพ้รับบาป ความอภัยของกระบวนการยุติธรรมไทย. (2560).
<https://www.posttoday.com/politic/report/475355>.
- วริท ตฤยธำรง สุรงค์ดี ลิขสิทธิ์วิวัฒนกุล. บทบาทอัยการในการป้องกันความผิดพลาดของ
**กระบวนการยุติธรรมในชั้นเจ้าพนักงาน.บัณฑิตวิทยาลัย นิติศาสตรมหาบัณฑิต
 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.**
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. น.547.
- มดิชนสุดสัปดาห์. “แพ้รับบาป” สนทนว่าด้วยเรื่องแพะแบร์ ๆ เมื่อจำนวนแพะสะท้อน
ปัญหากระบวนการยุติธรรมไทย. (2560).
https://www.matichonweekly.com/scoop/article_21087.
- สมชาย หอมลออ. (2011). ปัญหาการพิจารณาค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน
คดีอาญา. <https://voicefromthais.wordpress.com/2011/05/17/>
- สิริพันธ์ พลรบ. **เหยื่ออาชญากรรมและผู้บริสุทธิ์ในคดีอาญา.** สุโขทัยธรรมมาธิราช.
<http://law.stou.ac.th/dynfiles/Ex.41716-13.pdf>
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. 2556. (พฤษภาคม-สิงหาคม). “**หลักการพื้นฐานของกฎหมาย
 ลักษณะพยานหลักฐาน บางหลักตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน.**”
 ดุลพาหุ 60(2). น. 31.

สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา. **สิทธิของผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544.** วารสารสิทธิมนุษยชน ปีที่2 ฉบับ 1 มกราคม-มิถุนายน 2556. อรรถพล ใหญ่สว่าง.(2560). **บทความการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม (1).**

<https://www.matichon.co.th/news/634283>.

อึ้งฉพ ชูบำรุง, อุนิษา เลิศโตมรสกุล. **อาชญากรรม และอาชญาวิทยา.** กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย น.-31

Bohm, Robert M. *A Primer on Crime and Delinquency Theory.* Belmont : Wadsworth, 2001

